

Veldinventarisatierapport

St Elisabeth te Delden

Opdrachtgever: SAB B.V.

5 december 2011

projectnummer 01.11.04

Naam product: Veldinventarisatierapport
Locatie: St Elisabeth te Delden
Opdrachtgever: SAB B.V.
Uw kenmerk: Kuen/110100

Opdrachtnemer: Laneco
Ons kenmerk: 01.11.04
Projectleider: ir. D van Pijkeren
Contact: DvPijkeren@Laneco.nl

*Laneco is lid van het
Netwerk Groene Bureaus*

INHOUD

1	INLEIDING	1
1.1	AANLEIDING	1
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN	1
2	VERKLARING ONDERZOEKSMETHODE	3
2.1	VLEERMUIZEN	3
3	ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE	4
3.1	ONDERZOEKSVRAAG	4
3.2	ONDERZOEKSMETHODIEK	4
3.3	ONDERZOEKSRONDES	4
4	ONDERZOEKSRESULTATEN	5
4.1	VLEERMUIZEN	5
4.2	OVERIGE	6
4.3	EFFECTEN	6
5	CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES	8
5.1	CONCLUSIE	8
5.2	CONSEQUENTIES	8

BIJLAGEN:

bijlage 1: literatuurlijst

bijlage 2: verklarende woordenlijst

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In Delden is, middenin het centrum, het verzorgingstehuis St Elisabeth gelegen. Het oudere deel van het verzorgingstehuis staat op de nominatie om gesloopt te worden.

Globale ligging plangebied (kaart Topografische atlas en luchtfoto Google)

In een eerder uitgevoerde quick scan flora en fauna door SAB (2011) is de geschiktheid van het plangebied voor beschermde plant- en diersoorten en te verwachten effecten op deze soorten beoordeeld. Hieruit bleek dat negatieve effecten op in het kader van de Flora- en faunawet strikt beschermde soorten vleermuizen niet op voorhand konden worden uitgesloten. Laneco is daarom gevraagd nader onderzoek te verrichten naar het gebruik van het plangebied en haar omgeving door deze soorten.

1.2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN

Het plangebied bestaat uit het oudere deel van het verzorgingstehuis St Elisabeth in Delden, naast de kerk. De omgeving bestaat uit het grotendeels verharde en bebouwde oude centrum van Delden. Nabij de kerk en de begraafplaats zijn oudere bomen te vinden, waaronder in de grote pastorietaan.

Het plangebied zelf bestaat uit het verzorgingstehuis, een vrij groot complex met meerdere bouwlagen en meerdere vleugels. Het gebouw heeft een plat dak en is op één punt geschakeld aan het nieuwe deel van het verzorgingstehuis.

In dit plangebied is de nieuwbouw van een nieuw verzorgingstehuis voorgenomen. Hiervoor wordt het oude gebouw gesloopt.

Indrukken van het plangebied (foto's Laneco)

2 VERKLARING ONDERZOEKSMETHODE

2.1 VLEERMUIZEN

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die aan de hand van echolocatie hun positie bepalen. Deze nachtdieren verblijven overdag in besloten ruimtes. Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast zijn er soorten die van beide elementen gebruik maken. Ook is er onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enz.) of bomen (in holten, achter de bast). Een groot aantal soorten, ook soorten die 's zomers in boomholten verblijven, overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders. Alle vleermuizen zijn strikt (tabel 3) beschermd door de Flora- en faunawet.

Vanaf begin april komen vleermuizen te voorschijn uit hun winterverblijven, afhankelijk van het weer, de ene soort wat later dan de andere. Van half mei tot half juli vormen de vleermuizen kraamkolonies waarin de jongen worden geboren en grootgebracht. De mannetjes verblijven dan apart in kleinere groepen. Vanaf half augustus tot september, in het paarseizoen, vallen de kraamkolonies uiteen en trekken sommige soorten vleermuizen uit hun voortplantingsgebied weg, terwijl andere soorten nooit ver vliegen tussen zomer en winter verblijf. In deze periode paren de meeste vleermuissoorten. Vanaf oktober gaan de verschillende soorten in winterslaap, waarbij de ene soort zich eerder terugtrekt in zijn winterverblijf dan de andere (Helmer 1988).

Omdat de soorten vaak jarenlang gebruik maken van vaste aanvliegroutes tussen verblijfplaats en foerageergebied, kan het behoud van lijnelementen cruciaal zijn voor de instandhouding van het leefgebied. Hetzelfde geldt voor bepaalde foerageergebieden, zoals open schuren, waar bij slecht weer wordt gejaagd door sommige soorten.

3 ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE

3.1 ONDERZOEKSVRAAG

Doel van dit onderzoek is om na te gaan of de voorgenomen ingreep gevolgen heeft voor beschermde soorten vleermuizen. Als effecten op strikt beschermde soorten zodanig zijn dat belangrijke onderdelen van het leefgebied of verblijfplaatsen (indirect) verloren gaan, dan zijn er mogelijk procedurele gevolgen in het kader van de Flora- en faunawet voor de ingreep.

3.2 ONDERZOEKSMETHODIEK

3.2.1 *Vleermuizen*

Het onderzoek naar vleermuizen in de zomer is uitgevoerd met behulp van een batdetector (Petterson D240X). Batdetectors vertalen de voor mensen onhoorbare sonargeluiden van vleermuizen in hoorbare geluiden. Vleermuizen zijn op naam gebracht door interpretatie van het ritme en de klank van hun sonargeluid, gecombineerd met zichtwaarnemingen van vliegstyl en grootte.

Er zijn twee onderzoeksrondes uitgevoerd in het zomerseizoen van 2011 om de aanwezigheid van zomerverblijven en kraamkolonies te onderzoeken:

- 1) Er is een avondonderzoek uitgevoerd door twee personen. Er is gekeken naar vliegroutes, foeragerende dieren en uitvliegers.
- 2) Later is een onderzoeksronde in de ochtenduren uitgevoerd om te kijken naar inzwermende vleermuizen.

Er zijn in het najaar van 2011 twee onderzoeksrondes uitgevoerd om de aanwezigheid van paarplaatsen te onderzoeken:

- 1) Er zijn twee avondrondes uitgevoerd, waarvan 1 door twee personen.

Er is gewerkt conform de protocollen voor vleermuisonderzoek zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB, 2010). Bijzondere waarnemingen zijn van vleermuizen zijn opgenomen en geanalyseerd in het programma Batsound.

3.3 ONDERZOEKSRONDES

Datum	Periode/soort	Zon op/onder	Windkracht	Temp.	Bijzonderheden
14 juni 2011	Vleerm. avond	22:00 uur	Windstil	17°C	Helder en lang licht
7 juli 2011	Vleerm. ochtend	5:29 uur	1 Bft.	15°C	Licht bewolkt
24 augustus 2011	Vleerm. avond	20:45 uur	0-1 Bft.	18°C	2 x 10 sec. regen
22 september 2011	Vleerm. avond	19:39 uur	Windstil	15°C	Geen

4 ONDERZOEKSRÉSULTATEN

4.1 VLEERMUIZEN

4.1.1 *Kraamseizoen*

1e onderzoeksrunde

De eerste onderzoeksrunde betrof een avondronde op 14 juni. De eerste gewone dwergvleermuizen werden om 22:05 gesignaleerd, maar kwamen van buiten het plangebied aanvliegen, ondanks het langdurig aanhoudende licht. Gedurende de avond foerageerden ongeveer 5 gewone dwergvleermuizen rond het pand. Rond 22:25 kwamen twee laatvliegers kort na elkaar uit het noorden hoog overvliegen. Er zijn geen verblijfplaatsen of vliegroutes geconstateerd.

2^e onderzoeksrunde

Tijdens de tweede onderzoeksrunde in de ochtend van 7 juli zijn alleen gewone dwergvleermuizen waargenomen. In en om het plangebied foerageerden een zevental gewone dwergvleermuizen. Tijdens een ronde buiten het plangebied bleken in het nieuwe deel van het verzorgingstehuis 2 kolonies van de gewone dwergvleermuis aanwezig.

Bij de ene zwermde een enkele vleermuis, het gaat waarschijnlijk om een zomerkolonie van een mannelijke gewone dwergvleermuis.

De tweede kolonie was in de voortuin van het nieuwe deel van het verzorgingstehuis, tegen de winkelstraat aan. Hier is waarschijnlijk een kraamkolonie aanwezig van de gewone dwergvleermuis, geschat op minimaal 40 exemplaren. De vleermuizen verblijven in de spouwmuur of onder het dak. Vanuit alle richtingen kwamen de vleermuizen door de straten naar deze plek vliegen. De laatste vleermuis vloog hier rond 5:05 uur in.

4.1.2 *Paarseizoen*

1^e onderzoeksrunde

Tijdens de eerste najaarsronde op 24 augustus was het beeld rond het plangebied vergelijkbaar met de zomer. Een zevental gewone dwergvleermuizen en een tweetal laatvliegers foerageerden rond het pand. Er zijn geen paarplaatsen in en rondom het plangebied aangetroffen. Tijdens de twee korte buien van 10-20 seconden bleven de gewone dwergvleermuizen gewoon doorfoerageren. Daarom is deze onderzoeksrunde niet voortijds afgebroken. Er wordt geen effect op de onderzoeksresultaten verwacht.

Gedurende de hele avond was er veel activiteit van vleermuizen in de donkere tuin van de pastorie en tussen de pastorie en de kerk. Er vlogen ongeveer twee laatvliegers, een dwergvleermuis en één of enkele grootoorvleermuizen rond.

2e onderzoeksrunde

Op 22 september vlogen rond het plangebied weer ongeveer 6 gewone dwergvleermuizen. Ook kwam een rosse vleermuis hoog overvliegen.

Hoewel in het plangebied geen paarplaatsen zijn aangetroffen, waren deze ten zuiden van het plangebied wel aanwezig, 4 stuks, waarvan één in het nieuwere deel van het verzorgingstehuis, 2 langs de Langestraat en één aan de voorzijde van de pastorie.

Aan de donkere achterzijde van de kerk en pastorie was nu nog meer activiteit van vleermuizen aanwezig, in de vorm van massa zwermgedrag van gewone dwergvleermuizen. Dit duidt op een massawinterverblijfplaats. Waar en in welk gebouw deze exact zat kon niet worden vastgesteld. Ook is nog een sonar opgevangen die leek op die van de gewone grootoorvleermuis, maar helaas kon deze niet middels een opname worden geverifieerd.

4.1.3 Winterseizoen

Omdat zowel in de zomer als het najaar geen verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aanwezig zijn in het pand, is het de verwachting dat het pand geen dienst doet als winterverblijfplaats. In de kerk of de gebouwen behorende bij de pastorie is met zekerheid een winterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig.

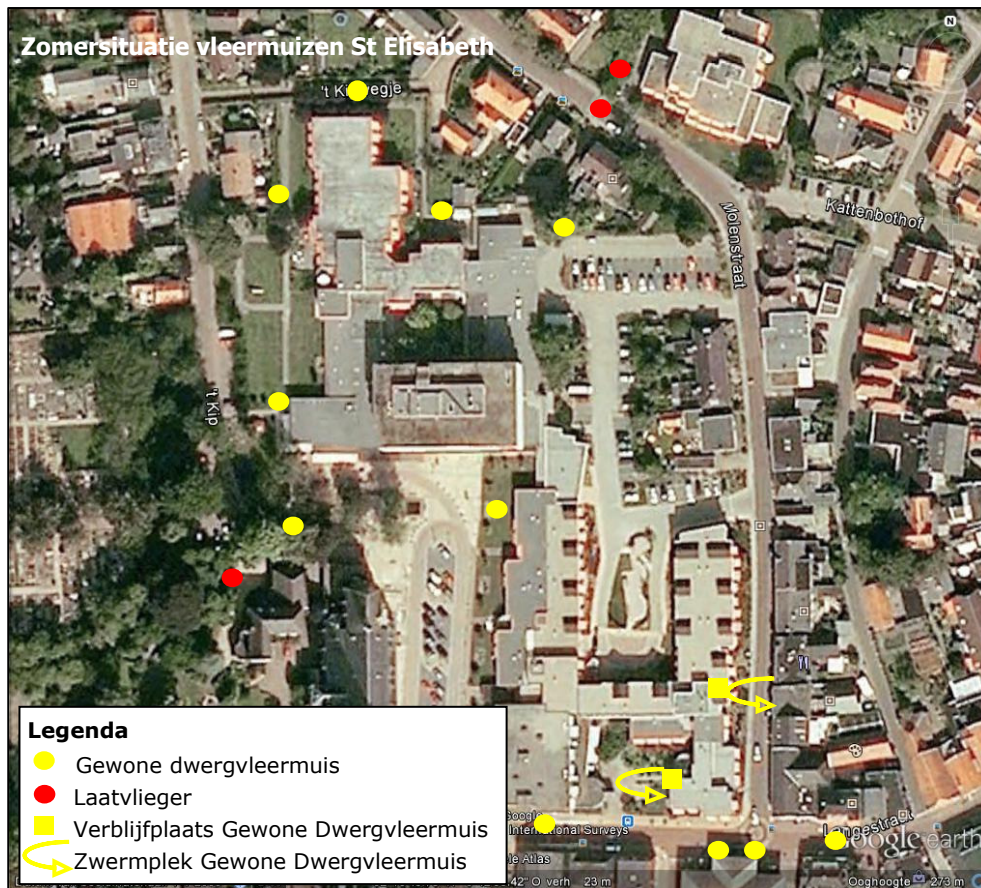
4.2 OVERIGE

Er zijn geen overige vermeldenswaardige waarnemingen gedaan.

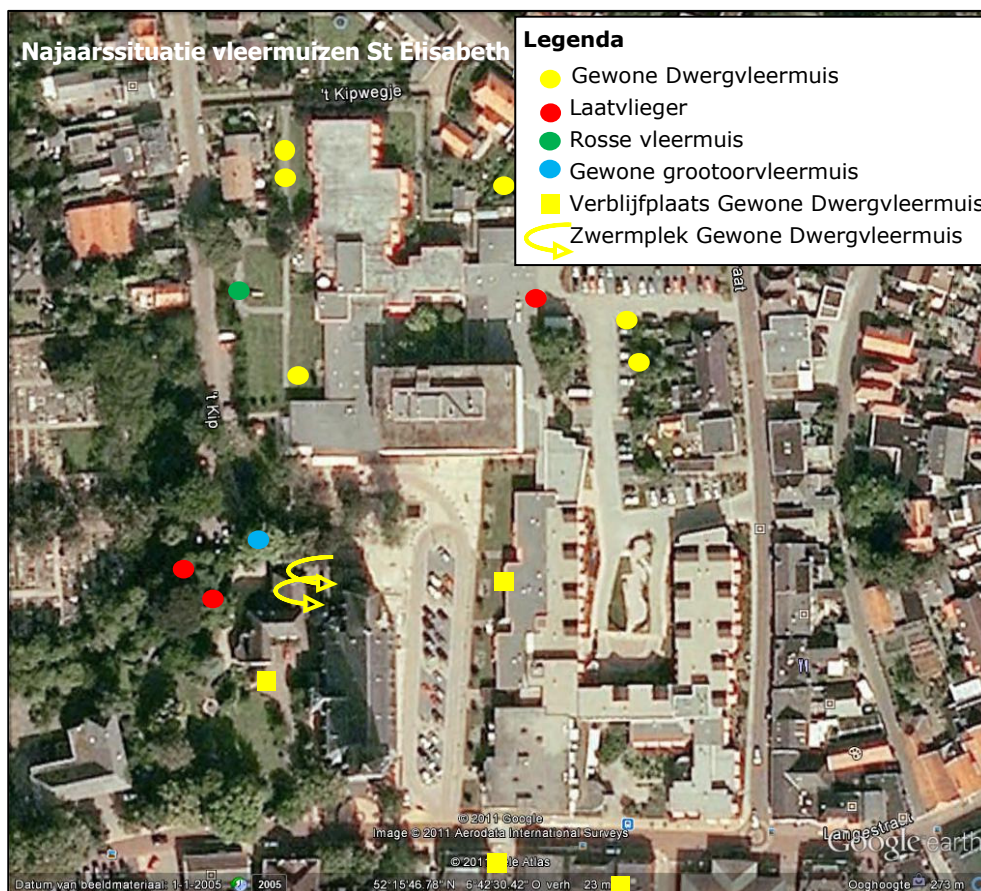
4.3 EFFECTEN

Vleermuizen

Er zijn in het plangebied geen verblijfplaatsen, vliegroutes of andere belangrijke onderdelen van het leefgebied van vleermuizen aangetroffen. Negatieve effecten op vleermuizen als gevolg van de voorgenomen ingreep worden niet verwacht.

Waarnemingen in en om het plangebied tijdens de zomer van 2011

Waarnemingen in en om het plangebied tijdens het najaar van 2011

5 CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES

Voor een deel van het verzorgingstehuis St Elisabeth te Delden is nieuwbouw beoogd van een moderner pand. Het huidige gebouw zal ten behoeve van het nieuwe gebouw worden verwijderd. Voor deze ingreep mag plaatsvinden, moet inzichtelijk zijn of beschermde soorten uit de Flora- en faunawet negatieve effecten ondervinden van deze ingreep. In een eerder uitgevoerde quick scan flora en fauna voor deze ingreep, is nader onderzoek aanbevolen naar strikt beschermde soorten vleermuizen.

5.1 CONCLUSIE

In het plangebied zijn tijdens onderzoek in de zomer en het najaar 4 vleermuissoorten aangetroffen: de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis, de gewone grootoorvleermuis en de laatvlieger. Voor de laatvlieger, de gewone grootoorvleermuis en de rosse vleermuis heeft het plangebied nauwelijks een functie.

Het plangebied doet zowel in de zomer als in het najaar alleen dienst als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis. Verblijfplaatsen of belangrijke onderdelen van het leefgebied zijn tijdens de 4 onderzoeksrondes niet in het plangebied aangetroffen. Hoewel in de omgeving zowel kraamverblijfplaatsen, paarplaatsen als een massa winterverblijf aanwezig zijn, is het gebruik van het plangebied door deze soort relatief beperkt.

5.2 CONSEQUENTIES

Er zijn gezien de onderzoeksresultaten geen effecten op vleermuizen te verwachten als gevolg van de voorgenomen ingrepen in het plangebied. Wel dient gezien de aanwezigheid van kwetsbare verblijfplaatsen in de nabijheid, te allen tijde verlichting aan de zuid- en westzijde te worden beperkt.

BIJLAGE 1: LITERATUURLIJST

Broekhuizen, S e.a., 1992, Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Dietz, C., Helversen, O von., Nill, D., 2006, Handbuch der Fledermäuse Europas und Nordwestafrikas; Kosmos Naturführer.

Helmer, W., Limpens, H.J.G.A. en Bongers, W., 1^e versie 1988, Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van bat-detectors, Stichting vleermuis-onderzoek (dr. L. Bels stichting).

SAB, 2011; Flora- en faunaonderzoek verpleeghuis St Elisabeth.

Limpens, H., K. Mosterd en W. Bongers, 1997; Atlas van de Nederlandse vleermuizen; Onderzoek naar verspreiding en ecologie; KNNV Uitgeverij.

Limpens, H.J.G.A., P. Twisk en G. Veenbaas, 2004, Met vleermuizen overweg, Dienst Weg- en Waterbouwkunde Delft en Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming Arnhem.

Netwerk Groene Bureaus, Ministerie van LNV en de Zoogdierverseniging, 2010, Protocol Vleermuisinventarisaties.

Websites:

www.vleermuis.net

www.natuurloket.nl

www.minlnv.nl

BIJLAGE 2: VERKLARENDE WOORDENLIJST

Verblijfplaats: Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).

Zomerverblijfplaats: Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn, waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is.

Kraamverblijfplaats: Een verblijfplaats van een kraamgroep met vrouwtjes met jongen.

Paar(verblijf)plaats: Een verblijfplaats of de omgeving daarvan, waar meerdere vleermuizen overdag verblijven en paren. Afhankelijk van de soort, te herkennen aan zwermgedrag of baltsroepen.

Winterverblijfplaats: Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan.

Vliegroute: Een vaste route van een vleermuis of een groep van vleermuizen vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied en vice versa.

Migratieroute: Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en vice versa.

Foerageergebied: Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert.

(Uit het Vleermuisprotocol, NBG, 2010)